

Құрметті Сергей Александрович, депутаттар!

Бүгін мен бірінші рет Сіздердің алдарыңызда «Үкімет сағаты» ауқымында есеп беріп тұрмын.

Ашығын айтсам – соңғы жылдардағы ІІМ-нің көпжақты қызметінің қорытындыларын мұқият талдағаннан кейін бүгінгі күні ішкі істер органдарының, бәрінен бұрын полицияның жұмысы біздің азаматтарды және біздің өзімізді де қанағаттандырмайды.

Сондықтан да қазір ІІМ-нің орталық аппаратының негізгі күштері біріншіден, жұмыста бар жүйелі кемшіліктер мен олқылықтарды жоюға, екіншіден – қылмысқа қарсы күресті және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге бағытталған барлық негізгі бағыттардағы жұмысты айқын және уақтылы ұйымдастыруды құруға жиналған.

• **Қылмыстарды тіркеу және есепке алу әділеттігін, азаматтардың әділеттікке қол жеткізуін қамтамасыз ету туралы.**

Өткен жылдан бастап прокуратура органдарымен тығыз өзара іс-қимыл жасаса отырып, біз қылмыстар туралы барлық хабарламаларды толық және әділетті тіркеуге қатаң жұмыс жүргізудеміз. Басқаша айтқанда халық пен полицияның қарым-қатынасының басты деңгейі - қылмыстар туралы өтініштерді есепке алу және тіркеу деңгейінде тәртіп орнатудамыз.

Біз жылдар бойы полиция практикасында орын алған қылмыстарды жасыруды жоюдамыз. Осы үшін басшыларға, қызметкерлерге қылмыстық жауапкершілікке дейінгі жауапкершіліктің ең қатаң шараларын қолданамыз.

Қылмыстарды жасырғаны үшін полиция қызметкерлеріне қазір **10 жылға дейін бас бостандығынан айыру** жазасы беріледі.

Ағымдағы жылы қылмыстарды жасыру фактілері бойынша 2 мың қызметкер, оның ішінде 269 басшы жазаланды. Қызметкерлерге қатысты 25 қылмыстық іс қозғалды.

Тек әкімшілік шаралармен бұл проблеманы шешуге болмайтыны түсінікті. Сондықтан қылмыстарды есепке алудан және тіркеуден жасыруға мотивацияны жою мақсатында біз ведомстволық есепті өзгерттік, негізгі қызметтер үшін жаңа бағалау өлшемдерін әзірлеп, енгізудеміз.

Нәтижесінде ағымдағы жылы анықталған және есепке алынған бұрын тіркелмеген қылмыстар саны 72,7% қысқарды.

Ағымдағы жылы біз осы жұмысты қисынды аяқтауға ниеттіміз.

- **Қылмыстарды электрондық тіркеу туралы.**

Қылмыстарды есепке алу және тіркеуді ұйымдастыру саласында біз ТМД елдеріндегі әріптестермен салыстырғанда едәуір алға жылжыдық.

Барлық органдарда қазір қылмыстар туралы өтініштер мен хабарламаларды **электрондық тіркеу** жүйесі енгізілді, олардың әрқайсысында мәліметтер «on-line» режимінде прокуратура органдарына беріледі.

Ағымдағы жылы полиция қылмыстар туралы 1,4 млн. өтініш пен хабарламаны қарады. Олар бойынша 182,8 мың қылмыстық іс (немесе 13%) қозғалды, 441,1 мың материал бойынша бас тартылды.

Әрбір өтініш бойынша **талон-хабарлама** беріледі. Талон-хабарламаны азаматтарға тек қана кезекші бөлім ғана емес, сондай-ақ оқиға болған жерге келген учаскелік полицейлер мен тергеушілер де береді. Прокуратура органдарында қозғалатын қылмыстық істерге нөмір берген кезде бұрынғы бюрократизм жойылуда.

Бұл шаралар қылмыстар туралы хабарламаларды қабылдау және тіркеу рәсімдерін айқын етті, оларды қарау жеделдігін арттырды.

Бүгін азаматтардың 70% дерлік өтініштері **3 күн мерзімде** шешіледі. Сонымен бірге, азаматтардың прокуратура органдарының «Call-Орталығы» және sms-қызметі арқылы өздерінің өтініштерін және олар бойынша қабылдаған процессуалдық шешімдерді қарау мүмкіндіктері бар.

- **Криминогендік ахуал туралы.**

Осының бәрінің қылмыстық статистикаға әсері тимеуі мүмкін еместігі сөзсіз.

Бас прокуратураның Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетінің ресми деректері бойынша ІІМ желісі бойынша қылмыс 50,4% өскен және **226,5** мыңға жеткен.

Бірақ бұл статистика! Елдегі нақты криминогендік ахуал өткен жылмен салыстырғанда нашарлаған жоқ.

Аса ауыр қылмыстар саны 18% (2379-ке дейін), оның ішінде кісі өлтіру 10% (1069-ға дейін), денсаулыққа ауыр зиян келтіру (2,6%), сондай-ақ қарақшылық (11%, 1382-ге дейін) **қысқарды**.

Қазір жалпы құрылымда негізгі үлесті мүліктік қылмыс құрайды, негізінен – ұрлық 70% дерлік, (147,5 мың), олардың саны 59% өскен.

Әрбір төртінші ұрлық пен әрбір екінші тонау ұялы телефондарды ұрлауға байланысты.

Қоғамдық орындарда жасалған қылмыстар (+98%), көшелердегі (+74,7%), кәмелетке толмағандар жасаған қылмыс (+13%), бұрын сотталғандар жасаған қылмыс (+20%), мас күйде жасалған қылмыстар саны (+28%) өскен.

- **Қылмыстарды ашу және тергеу туралы.**

Қылмыстарды толық тіркеуге жүргізіліп жатқан қатаң жұмыс тергеушілер мен жедел қызметкерлерге жүктеменің еселеп өсуіне әкелді.

Ағымдағы жылы **тергеушілер мен анықтаушылардың** өндірісінде **296,2 мың** қылмыстық іс болды. Олардың 25% (73,7 мың) өндіріспен аяқталып, олардың негізгі бөлігі (75%) сотқа жолданды.

Осыған байланысты қылмыстарды ашу және тергеу жұмысына елеулі түзетулер енгізуге тура келді.

Сотқа дейінгі өндірістің оңайлатылған нысаны белсенді енгізілуде, ол 10 күн мерзімде тергеу жүргізуді ұйғарады.

Қазір бұл нысан тек онша ауыр емес және орташа ауырлықтағы қылмыстарды ғана емес, сондай-ақ айқын ауыр қылмыстар бойынша тергеу жүргізген кезде де қолданылады.

Ағымдағы жылы сотқа оңайлатылған тәртіппен **13,2 мың** (+9,2%) қылмыстық іс жолданды, олардың **492** – ауыр қылмыстар бойынша.

Жақын бір-екі жылда қылмыстық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы тұжырымдамалық қайта жасау ұйғарылуда.

Осыған байланысты Өздеріңіз білетіндей қазір жаңа Қылмыстық және Қылмыстық-процессуалдық кодекстерді әзірлеу бойынша белсенді жұмыс жүргізіліп жатыр.

- Тергеу процесін жеделдетуге Сіздердің қолдауларыңызбен өткен жылғы желтоқсанда ҚПК-ге енгізілген түзетулер елеулі әсер етті, осы түзетулерге сәйкес ақыры ІІМ-нің **маман-криминалистінің қорытындысы** дәлелдер дәрежесіне жатқызылды және соттар оны мойындайтын болды.

- **Ұйымдасқан қылмысқа қарсы күрес туралы.**

Жұмыстың бұл бағыты негізгі бағыттардың бірі болып табылады. Ағымдағы жылы бандитизм және ұйымдасқан қылмыстық топ құру мен басшылық ету фактілері бойынша **36** қылмыстық іс (*2 және тиісінше 34*) қозғалды.

Мақсатты арнайы операциялар нәтижесінде **54** қылмыстық «беделді», ҰҚТ-ның **44** жетекшісі мен **229** қатысушысы қылмыстық жауапкершілікке тартылды, олардан көп қару мен есірткі алынды (*4 автомат, 51 тапанша, 69 шолақ мылтық, 23 граната, 2,3 тоннадан астам есірткі, оның ішінде 4,9 кг героин*).

Өткен жылы ұйымдасқан қылмысқа қарсы күрес мәселелері бойынша Заңның қабылдануымен (*Қылмыстық кодекстің 11 бабына, «Мемлекеттік қызмет туралы» Заңға өзгерістер енгізілді*) ұйымдасқан қылмысқа қарсы күресті жүйелі негізде күшейтуге мүмкіндік беретін құқықтық база құрылды.

ҰҚТ-ға басшылық еткені және оған кәмелетке толмағандарды тартқаны үшін жауапкершілік күшейтілді. Олардың қызметін қаржыландырғаны және мемлекеттік қызметкерлердің қатысқаны үшін қылмыстық жауапкершілік бірінші рет енгізілді. Енді ҰҚТ-ның сотталған мүшелері шартты-мерзімінен бұрын босатылмайды.

- **Экстремизмге және терроризмге қарсы күрес туралы.**

Экстремистік сипаттағы қылмыстар бойынша 23 қылмыстық іс қозғалды. 176 бірлік атыс қаруы, 2 мыңнан астам оқ-дәрі, 56 жарылғыш құрылғы, 21 кг астам жарылғыш заттар алынды.

Ақтөбе облысында (*Аббасов, Файзуллаев және Теңізбаев топтары*), Батыс Қазақстан облысында (*Ахатов, Қарабаев және Молдашев топтары*) және Атырау облысында (*Сүндетов тобы*) **7** террористік топ қызметінің жолы кесілді, олардың **18** қатысушысы қамауға алынып, қылмыстық жауапкершілікке тартылды.

52 тіркелмеген діни бірлестіктің және деструктивті секта қызметі анықталды.

Заңсыз айналымнан **23** мың бірлік баспа өнімі, **34** компьютер, **2** мыңнан астам экстремистік сипаттағы электрондық діни ақпарат тасымалдаушы алынды.

Осы бағыттағы жұмыс істеу үшін мамандар даярлау шаралары қабылдануда.

Алматы Академиясында Террорға қарсы мамандар даярлау жөніндегі мамандандырылған орталық бар. Осы жұмыста ұлттық қауіпсіздік органдарымен өзара іс-қимыл жасасамыз, жеке қызметкерлер шетелге оқуға жіберіледі, осы жылы Турцияға, Ресей Федерациясына барып келді.

- **Есірткі қылмысына қарсы күрес саласында 2012-2016 жылдарға арналған салалық бағдарлама (Үкіметтің 2012 жылғы 12 сәуірдегі №451 қаулысы) іске асырылуда.**

Бағдарлама бюджеті – 6,2 млрд. теңгені құрайды, оның негізгі бөлігі оңтүстік шекараларды есірткі трафигінен қорғауға бағытталған (*Шекара қызметіне – 4,1 млрд. теңге, кеден органдарына – 804,7 млн.теңге , ІІМ-ге – 182,2 млн. теңге*).

3 мыңға (-15%) жуық есірткі қылмысы, оның ішінде **1,9 мың (-7%)** есірткі сату фактісі анықталды.

Заңсыз айналымнан **23** тонна (+5,1%) есірткі, оның ішінде **103,1** кг героин (+9%) алынды.

Негізгі күш ірі есірткі сатушылар мен есірткі топтарын әшкерелеуге шоғырланған.

60 есірткі қылмысын жасаған, 9 ұйымдасқан қылмыстық топ әшкереленді. **«бақылаудағы жеткізілім»** әдісі бойынша 19 арнайы операция жүргізілді, оның ішінде Қырғызстан ІІМ-нің бөліністерімен – 2. 800 кг есірткі, оның ішінде 32,1 кг героин алынды. Ойын-сауық мекемелерінде есірткі өткізудің 60 фактісі анықталып, 8 қылмыстық іс қозғалды.

Өткен жылғы қарашадан бастап ІІМ жанында Есірткіге және есірткі бизнесіне қарсы іс-қимыл жасасу бойынша мемлекеттік органдардың қызметін үйлестіру жөніндегі **ведомствоаралық штаб** жұмыс істейді.

Ағымдағы жылғы сәуірде Астана қаласында Қазақстанның Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымында (ҰҚШҰ) төрағалық ету шеңберінде ҰҚШҰ мүше мемлекеттердің Есірткінің заңсыз айналымына қарсы іс-қимыл жасасу бойынша құзыретті органдары басшыларының үйлестіру кеңесінің (ЕҚОҰК) кезекті отырысы болды.

Отырыс қорытындысы бойынша ҰҚШҰ жүйесі бойынша 2012-2013 жылдарға арналған негізгі іс-шаралар жоспары бекітілді және кадрларды даярлау, жедел-ізвестіру қызметі бойынша және ақпараттық ресурстармен алмасу мәселелері бойынша жұмыс топтары құрылды.

Шу алқабынан есірткі жеткізу арналарын жабу және жою мақсатында ағымдағы жылғы 1 маусымнан бастап арнайы «Көкнәр» жедел-профилактика операциясы өткізілді.

- **Қоғамдық тәртіпті сақтау туралы.** Қоғамдық тәртіпті сақтау және көшедегі қылмыстарға қарсы күрес бойынша негізгі жүктеме **патрульдік полицияға**, оның ішінде жылдам ден қою арнайы жасақтарына (ЖДАЖ), сондай-ақ Ішкі әскерлердің жедел мақсаттағы бөліністеріне жүктелген.

Кешенді күштерді бірыңғай орналастыру жоспарлары ұдайы қаралады, полиция және ішкі әскерлер жасақтары нығайтылады.

Қызмет өткерудің күшейтілген күндері патрульдеуге ІІО аппараттарының қызметкерлері, ІІМ оқу орындарының тыңдаушылары тартылады.

Автомобиль, жаяу және атты патрульдер жұмылдырылады, сондай-ақ қоғамдық тәртіпті сақтауға жылжымалы пункттер (78) мен стационарлық полиция бекеттері (160) белсенді қолданылады.

Көшелер мен қоғамдық орындарда бейнебақылау жүйелері белсенді енгізілуде. Бейнебақылау құрылғыларының саны 2213-ке дейін жеткізілген, оның ішінде 513-і елордада жұмыс істейді. Тұрғын үй шағын аудандарында және азаматтар көп жиналатын аудандарда бейнебақылау («Қауіпсіз аула») камераларын орнату бойынша жұмыс жалғасуда. Олардың көмегімен 313,2 мың құқық бұзушылық анықталып, 1 мыңнан астам қылмыс ашылды.

Елді мекендерде құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету және осы жұмысқа құқық қорғау бағытындағы («Сақшы», «Сарбаздар» және басқа) қоғамдық бірлестіктерді, сондай-ақ қарапайым азаматтарды тарту бойынша жұмысты белсендіру шаралары қабылдануда. Қазір 32 мыңнан астам адамды біріктіретін 4,5 мың бірлестік бар.

Олардың қатысуымен 1,8 мыңнан астам қылмыс ашылып, 22 мыңнан астам құқық бұзушылар ұсталды.

Мемлекет басшысының ағымдағы жылғы 1 сәуірдегі тапсырмасына сәйкес **Павлодар облысының ІІД** базасында әкімшілік полиция қызметін біріктіру бойынша (*әмбебап полицей*) **эксперимент жүргізілуде**. Осыған ұқсас эксперимент ағымдағы жылдың 1 тамыздан бастап Тараз қаласында өткізіледі, онда тек жол және патрульдік полицияның саптық бөліністері біріктірілген.

- «Қауіпсіз аула» бағдармаласы шеңберінде шағын аудандарда учаскелік полиция инспекторлары пункттеріне қосылған бейне камералар орнатылуда.

Одан кейін тұрғын үй, қонақ үй, кафе, мейрамхана және басқа объектілер салушыларға осы объектілердің барлығын бейнебақылау қондырғыларымен жабдықтауды міндеттейтін тәртіп енгізу мақсатқа сай деп ұйғарамыз.

- **Ішкі әскерлер туралы.**

Ішкі әскерлер құқықтық тәртіпті сақтаудың маңызды бөлігі болып табылады.

Соңғы бірнеше жылдарғы тәжірибе көрсетіп отырғандай, Ішкі әскерлердің жедел және арнайы мақсаттағы бөліністері ұдайы даярлықтағы компонент және мемлекетке ішкі қауіп-қатер туындағанда оның алдын алуға ІІМ-нің жылдам ден қою күштерінің негізгісі болып табылады.

Ішкі әскерлердің құрылымдары мен бөлімдерінің қызметтік-жауынгерлік қолдануды жетілдіруі есебінен олардың қызметіндегі, әсіресе ішкі қарулы қақтығыстар мен террорлық актілердің жолын кесуде құқық қорғау аспектісі нығая береді.

Жақын уақытта Ішкі әскерлердің ұйымдастырушылық-штаттық құрылымын тиімді етуді және оларды басқару жүйесін мемлекеттік Әскери доктринаға сәйкес келтіруді ұйғарамыз. Бригадалық құрылымнан **өңірлік басшылық жүйесіне** (*Оңтүстік өңірлік басшылық – Алматы, Орталық – Қарағанды, Шығыс – Өскемен, Батыс - Орал*) көшуді жоспарлап отырмыз.

Бұл бригадалардың **командалық құрамын** айтарлықтай қысқартады (*238 бірлік*), олардың есебінен Ішкі әскерлердің төменгі бөліністері нығайтылады.

Осы мәселе бойынша біз әзірлеген заң жобасы қазіргі уақытта Мәжілісте Сіздердің қарауларыңызға енгізілді.

- **Құқық бұзушылық профилактикасы** – біздің қызметтің негізгі бағыттарының бірі болып табылады.

Біз осы салада заңнамалық және ұйымдастырушылық түрінде де көптеген жұмыстар жасадық.

Құқық бұзушылықтардың алдын алудың 2011-2013 жылдарға арналған **бағдарламасы** (*Үкіметтің 2010 жылғы 21 желтоқсандағы № 1390 қаулысымен бекітілді*) іске асырылуда.

Өткен жылдан бастап Құқық бұзушылықтардың алдын алу жөніндегі үкіметтік **комиссия** (*Үкіметтің 2010 жылғы 14 желтоқсандағы № 1345 қаулысымен құрылды*) жұмыс істейді, оны Премьер-Министр жеке өзі басқарады.

Біз қабылдаған шешімнің дұрыстығын практика көрсетіп отыр. Комиссия бүгінгі күні орталық органдармен ғана емес, сондай-ақ өңірлердегі әкімдермен қылмысқа және қоғамдық тәртіпті сақтауға қарсы күрес мәселелері бойынша әңгіме үшін ресми алаң болып отыр.

Соңғы жылдары профилактика қызметінің заңнамалық базасы айтарлықтай кеңейді.

ІІМ-нің бастамасы бойынша әзірленген «Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылық профилактикасы және балалар бақылаусыздығы мен қамқорсыздығы туралы» (*2004 жылғы 24 шілдедегі*), «Қоғамдық тәртіпті сақтауға азаматтарды қатыстыру туралы» (*2004 жылғы 9 шілдедегі*) Заңдар қабылданды.

«Тұрмыстық зомбылық профилактикасы туралы» Заң үш жылдай қолданыста, «Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» Заң 2 жылдан аса қолданыста.

Қарудың жекелеген түрлерінің айналымын бақылау жөніндегі шаралар заңнамамен күшейтілді, рұқсат беру жүйесі мәселелері заңнамамен реттелді.

Ағымдағы жылғы 1 қыркүйектен бастап еліміздің барлық жерінде **«Учаске»** ауқымды іс-шарасы өткізілуде *«күн сайын 16 мыңнан астам қызметкер қатысады»*. Барлық тұрғын үй-жайлар, саяжай массивтері, құрылыс объектілері, базарларды тексеру жүзеге асырылады.

Атыс қаруын қолдана отырып жасалатын қылмыстардың алдын алу мақсатында ағымдағы жылғы 1 ақпаннан - 31 наурыз аралығында халықтан заңсыз сақталған қаруды **сатып алу бойынша акция** өткізілді. Осы мақсаттарға республикалық бюджеттен **300 млн.** астам теңге бөлінді. РБК қосымша тағы да **244 млн.** теңге қолдады.

Бұрын осындай акцияны біз 2008 жылы өткізгенбіз, онда азаматтар өз еріктерімен 14 мыңнан астам атыс қаруын тапсырған болатын, бюджеттен 523 млн. теңге бөлінген болатын.

Акция барысында 12 мыңнан астам атыс қаруы, 43 жарылғыш құрылғы, 28 кг жарылғыш зат, шолақ мылтыққа арналған 260 мыңнан астам оқ-дәрі өз еркімен тапсырылды.

- **Учаскелік полиция инспекторлары** полиция мен халықты байланыстыратын негізгі буын болып табылады. Олардың әлеуеті тұрғын үй шағын аудандарында құқықтық тәртіпті қамтамасыз етуде, тұрмыс саласындағы қылмыстардың алдын алуда, арақорлық, рецидивті қылмыстар профилактикасында маңызды.

Олар құқық бұзушылық жасауға бейім **18 мың** адаммен *(оның ішінде 600-ден астам әкімшілік қадағалауда тұрған, 9 мың – шартты мерзімінен бұрын босатылған, 1,3 мың – тұрмыста құқық бұзушылық жасаған адамдар және басқалар)* профилактикалық жұмыс жүргізеді.

Республикада **2,8 мың учаскелік полиция пункттері** бар (қалаларда – 649, ауылдарда - 2122), олардың 1,5 мыңнан астамы жөндеу жұмыстарына мұқтаж.

Қажеттілік нормасына жеткізу үшін ел бойынша қосымша **733 бірлік** учаскелік полиция және **2830 бірлік** олардың көмекшілерін қосымша енгізу **қажет**, сондай-ақ тағы да 385 учаскелік полиция пункттерін (қалаларда – 100, ауылдарда - 285) ашу қажет.

Барлық ақпараттық базаларға жедел қосылу мақсатында **әрбір учаскелік полиция пункттерін компьютерлендіру** қажет.

ІІМ-нің біріктірілген деректер банкіне қазір барлығы 13% ғана учаскелік полиция пункттері қосылған.

Сонымен бірге аудандық полиция бөлімдерінде құрылыс және жөндеу жұмыстарымен проблемалар бар.

Соңғы 10 жылда барлығы 3 аудандық ішкі істер органы (*Маңғыстау облысы ІІД-нің Мұнайлы АІО, Ақтөбе қаласының Заводской АІО, Алматы қаласының Алатау АІО*) салынды, көп аудандық ішкі істер органдарына күрделі жөндеу жұмыстары қажет. Олардың көбі өткен ғасырдың 50-70 жылдары салынған.

Ішкі істер органдарының арнайы мекемелерінде, уақытша ұстау изоляторларында және арнайы ұстау орындарында жағдай тіпті нашар, олардың көбі жартылай подвалдық үй-жайларда орналасқан және халықаралық стандарттарға сай келмейді.

Әрине олардың қайта жөндеуіне және құрылысына көп қаржы қаражаты талап етіледі, Үкіметте түсінікті себеппен осы проблеманы шешуге мүмкіндік жоқ.

● **Жасөспірім қылмысының профилактикасы.** Жасөспірім жасаған **3673 (+12,5%)** қылмыс тіркелді, оның ішінде 30 кісі өлтіру, 69 денсаулыққа ауыр зиян келтіру, 140 қарақшылық, 812 тонау, 1736 ұрлық.

Оқитын кәмелетке толмағандар криминализациясына тиімді әсер ету нысандарының бірі **«мектеп»** полиция инспекторларының институты болып табылады.

Профилактиканың алғашқы сатысында «мектеп» инспекторлары профилактика кенесінің, ата-ана комитеттерінің және жиналыстарының жұмысына белсене қатысады, балалар мен ата-аналар арасында құқықтық-түсіндірме жұмыстарын жүргізеді.

Бүгінгі күні олардың саны **1753** қызметкерді құрайды. Жергілікті бюджет есебінен оларды әрбір қалалық (1603) және ірі ауылдық (1372) мектептерге енгізу жоспарлануда. Бұл үшін қосымша 1254 штаттық бірлікті енгізу қажет.

Жалпы осы бағытта жүргізіліп жатқан жұмысқа ТМД елдеріндегі біздің әріптестеріміз қызығушылық білдіруде.

Мысалы, ағымдағы жылы маусымда Қазақстанға кәмелетке толмағандар арасында қылмыстардың профилактикасын ұйымдастыру тәжірибесін, сондай-ақ қылмыстардан және зорлық-зомбылықтан балаларды қорғауға бағытталған заңнамалық сипаттағы новелларды зерделеу үшін **Ресей ІІМ-нің делегациясы** келді.

- **Жол қауіпсіздігі.** Жолдарда жағдай күрделі болып қалуда. **11,1 мың (+15%)** жол-көлік оқиғасы тіркелген, онда **2,4 мың (+7,4%)** адам қайтыс болған және **13,7 мың (+21,8%)** адам жарақат алған.

Қабылдап жатқан шараларға қарамастан ең ауыр ЖҚО қала сыртындағы автожолдарда жасалады.

Олар барлық ЖҚО (**2,8 мың**) үштен бөлік үлесін құрағанына қарамастан ЖҚО қайтыс болғандардың жартысы қала сыртындағы автожолдарға келеді (**1,3 мың немесе 60%**).

Жалпы жыл басынан бастап жолдарда 1,5 млн. құқық бұзушылық анықталып, автокөлікті мас күйде басқарған 35 мың адам ұсталды. Соттар 28 мың жүргізушіні көлік басқару құқығынан айырған, әкімшілік қамауға алуға 4 мыңнан астам құқық бұзушы тартылған.

- Жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз етудің 2012-2014 жылдарға арналған **салалық бағдарламасы** іске асырылуда (*Үкіметтің 2012 жылғы 1 маусымдағы № 730 қаулысы*).

Бағдарлама бюджеті - 3,2 млрд. теңге (2012 ж. – 680,6 млн. теңге, 2013 ж. – 1,3 млрд. теңге, 2014 ж. – 1,2 млрд. теңге).

- **Халыққа қызмет көрсету орталықтары** арқылы автокөлікті тіркеу, жүргізуші куәліктерін және рұқсат беретін құжаттарды беру бойынша мемлекеттік қызметтерді көрсету мәселесі пысықталуда. Ағымдағы жылдың соңына дейін мамандандырылған ХҚКО Қарағанды, Алматы, Ақтау қалаларында және 2013 жылдың бірінші жартыжылдығының соңына дейін Астана қаласында ашу жоспарлануда.

- Халықаралық стандарттарды есепке ала отырып «Жол қозғалысы туралы» **Заң жобасы** әзірленді, ол Үкіметтің қарауына енгізілді (*Мәжіліске енгізу мерзімі – ағымдағы жылдың желтоқсаны*).

Жүргізуші куәліктерінің жаңа үлгілерін және жаңа мемлекеттік нөмірлік белгілерді енгізу көзделуде. Бұл скутерлерді, мокиктерді (А1 – кіші санаты), трициклдерді (В1 – кіші санаты) және басқа шағын көліктерді пайдалануды реттеуге мүмкіндік береді.

- **Көші-қон бақылауы.** Биыл елімізге **956,4 мыңнан** астам (-19,4%) шетел азаматы келді (*оның ішінде 823,1 мыңы ТМД елдерінен*).

Көші-қон заңнамасын бұзғаны үшін 80,7 мың (-37,1%) шетелдік **әкімшілік жауапкершілікке** тартылды, олардың – **2,5 мыңы** (-79,6%) елден шығарылды.

Заңсыз көші-қон ұйымдастыру фактілері бойынша **23**, елден шығару туралы шешімді орындамағаны үшін - **39** қылмыстық іс **қозғалды**. Шетел жұмыс күшін заңсыз тартудың **1506** фактісі анықталды.

Шетелдіктер 1,6 мың қылмыс жасаған, бұл негізінен ұрлық және есірткі қылмыстары. Олардың көбін Өзбекстан, Ресей және Қырғызстан азаматтары жасаған.

ІІМ-нің еңбек мигранттарын заңдастыру мақсатында еңбек көші-қоны мәселелері бойынша **заң жобасы** әзірленді, онда жеке тұлғаларда жұмыс істейтін мигранттар үшін «**еңбек патенті**» енгізіледі (*Ресей тәжірибесі бойынша*).

- ІІМ-ге халықты **құжаттандыру** және тіркеу функциясы қайтарылды. Қызметтердің құрылуы аяқталды, Халыққа қызмет көрсету орталықтарымен тығыз жұмыс істейміз.

Сонымен бірге жекелеген проблемалар шешілмей қалуда:

Қазіргі кезде құжаттарды **Астана және Алматы (филиал) қалаларындағы** тек екі кәсіпорын (АӨО РМК) дайындайды, ал Батыс және Оңтүстік өңірлерге дайын құжаттарды жеткізуге 2 ай уақыт кетеді.

Сондықтан **Ақтөбеде және Шымкентте «АӨО» РМК-нің** қосымша 2 филиалын құру мақсатқа сай деп ұсынылады.

Мәселе бағасы **1,9 млрд.** теңге. Тиісті ұсыныстар Үкіметке енгізілді.

- Тәуелсіздік жылдары ішінде елге 899 мың оралман (235,2 мың отбасы) келді. Олардың көбісі Өзбекстаннан (546,9 мың), Монғолиядан (114,6 мың), Қытайдан (98,4 мың), Ресейден (37 мың), Қырғызстаннан (9,6 тыс.) келгендер.

2009-2011 жылдарға арналған «Нұрлы көш» бағдарламасы шеңберінде оралмандардың көбісін тұрғын үймен қамтамасыз ету көзделген еді. Алайда олардың тұрақты және білікті жұмысының болмауына және тұрғын үйге несие алу үшін жинақтауды жүзеге асыруға мүмкін болмауына байланысты оралмандардың көбі тұрғын үймен қамтамасыз етілмеген.

Бұдан әрі оралмандарды орналастыру, оларды тұрғын үймен және жұмыспен қамтамасыз ету мәселелерінің шешімі Жұмыспен қамту 2020 бағдарламасының шеңберінде жүзеге асыру ұсынылған, онда жалға алу тұрғын үй үлгісінде кейін сатып алу мүмкіндігі бар үй ұсыну көзделген.

- **Қылмыстық-атқару жүйесі** 2011 жылдың тамызынан бастап ІІМ-нің қарамағында *(әділет органдарында 10 жыл болғаннан кейін)*.

Қазіргі уақытта колонияларда және тергеу изоляторларында қылмыстық істер бойынша сотталған және қамауға алынған 48 мыңнан астам адам тұрады.

Үкіметпен бекітілген Қылмыстық-атқару жүйесін дамытудың 2012-2015 жылдарға арналған **бағдарламасы** іске асырылуда *(Үкіметтің 2012 жылғы 8 маусымдағы № 775 қаулысы)*.

Бағдарлама бюджеті - 21,9 млрд.теңге *(2012ж. – 7,4 млрд. теңге, 2013ж. – 810 млн. теңге, 2014ж. – 38,2 млн. теңге; 2015ж. – 13,6 млрд. теңге)*.

Бағдарлама сотталғандарды жасақтық ұстаудан **камера бойынша ұстауға** кезең-кезеңмен ауысуын, сондай-ақ бас бостандығынан айыруға балама жазалау түрлерін кеңінен қолдану бөлігінде Қылмыстық-атқару жүйесі кодексінің негізгі қағидаларын түбегейлі өзгерту жөніндегі Заң тұжырымдамасын әзірлеуді *(2013 жылдың мамырында ӘМ-ге енгізіледі)* көздейді.

Бағдарлама шеңберінде **ҚАЖ медициналық қызметін** Денсаулық сақтау министрлігінің қарамағына кезең-кезеңмен беру *(2015 жылға дейін)* бойынша шаралар қабылдануда. Осы үшін Ведомствоаралық жұмыс тобы құрылып, тиісті іс-шаралар жоспары әзірленді.

Түзеу мекемелерінде жағдайды тұрақтандыру үшін Ішкі әскерлер құрылымында **бақылау қызметі** құрылды. Бақылаушылардың көмегімен ағымдағы жылы сотталғандардан 29,4 кг есірткі, 3,9 мыңнан астам ұялы телефон, 2,4 мың кесетін-тесетін заттар, 3,1 млн. теңге соммасында ақша, 4,6 мыңнан астам литр спирт ішімдігі алынды.

Қылмыстық-атқару жүйесін дамыту үшін **әлі көп нәрсені жасау керек.**

Келесі жылы жуырда жаңадан құрылған пробация қызметінің құрылуын аяқтау керек, оның негізгі міндеттері бұрын сотталғандар арасындағы құқық бұзушылықтың профилактикасы, шартты түрде сотталғандарға әлеуметтік-құқықтық көмек көрсету, олардың білім алуына, кәсіпті меңгеруіне, жұмысқа орналасуына, емделуіне, құқықтық көмекті қамтамасыз етуде жәрдемдесу болып табылады.

Олардың учаскелік полиция инспекторларымен тиісті өзара іс-қимыл жасасуды ұйымдастыруы бұрын сотталғандар, бас бостандығынан айырумен байланысты емес шаралармен сотталған және шартты мерзімінен бұрын босатылған адамдар арасында профилактикалық жұмыстың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Мұнда біз дәстүрлі бақылау тетіктерімен қатар инновациялық технологияларды енгізу яғни сотталғандарға қатысты электрондық бақылау құралдарын қолдануды жоспарлаудамыз.

Қылмыстық-атқару жүйесін дамытудың 2012-2015 жылдарға арналған бағдарламасы шеңберінде электрондық бақылау құралдарын **(3,3 млрд. теңге)** сатып алу көзделуде.

Қазір **камера бойынша ұстайтын 5 мекеме бар (1,8 мың адам)**. Қосымша осындай **25** мекеменің құрылысы керек **(37 мың адамға)**. Мәселе бағасы жоғары – **300 млрд. теңге (1 үлгі мекемесі – 12 млрд. теңге)**.

Өкінішке орай, ҚАЖ әділет органдарында болған жылдарда **материалды-техникалық базасы** жаңартылмаған, Алматыдағы тергеу изоляторының құрылысын және Жезқазғандағы тергеу изоляторының қайта жөндеуін қоспағанда бір де бір колония салынбаған.

Мекемелердің (*44 колония және 6 Тергеу изоляторы*) басым бөлігі тозған және апатты жағдайда, санитарлы және техникалық талаптарға сай емес, пайдалану мерзімдері 40-тан 80 жылға дейін.

Халықаралық стандарттар талаптарына сай болуына айтпастан бұрын олардың біразын алдағы 5-7 жылда пайдалануға келмейді.

Бюджеттік қаражатты үнемдеу мақсатында алдағы уақытта **мемлекеттік-жеке партнерлік принцип** бойынша колония құрылысын опрабациялауға кірісу мақсатқа сай деп ұсынылады.

Осындай құрылыс бойынша біз Қарағанды облысының әкімдігімен келістік.

- **Кезектен тыс аттестаттау туралы.** Мемлекет басшысының «Құқық қорғау органдарының қызметкерлерін кезектен тыс аттестаттаудан өткізу туралы» Жарлығына сәйкес (*2012 жылғы 8 сәуірдегі № 292*) ішкі істер органдары жеке құрамының аттестаттауы аяқталуда.

Жоғары аттестаттау комиссиясынан кезектен тыс аттестаттауды 158 басшы, Орталық аттестаттау комиссиясынан – 3134, өңірлік аттестаттау комиссиясынан – 70,3 мың қызметкер өтті.

Қазіргі уақытта барлығы **73,6 мыңнан** астам (*75,5 мыңнан*) қызметкер аттестаттаудан өтті.

Аттестаттаудың нәтижелері бойынша 10,8 мың (*14,6%*) қызметкер атқарып отырған лауазымдарына сәйкес емес деп танылды.

Оның ішінде:

- 3,9 мыңы (*5,4%*) жұмыстан босатуға;
- 2,8 мыңы (*3,8%*) лауазымынан төмендетілуге ұсынылды;

1,9 мың қызметкер жұмыстан шығуына байланысты аттестаттаудан өтуге бас тартты.

Өңірлік аттестаттау комиссиясына **қалған 1,9 мың** қызметкерге аттестаттау өткізу қалды.

- **Қорыта айтқанда.** Бүгінгі күнде қолданыстағы заңнама полиция қызметкерлерінің **әлеуметтік қорғалуын** тиісті деңгейде қамтамасыз етпейді, бұл кадрлардың кетуіне және кәсіби кадрлық өзектің болмауына әкеледі, ал осының бәрі ІІМ-нің барлық жүйесінің жедел-қызметтік жұмысының тиімділігіне кері әсер етеді.

Жыл сайын қызметтік міндеттерін атқару барысында қайтыс болған және жарақат алған қызметкерлердің саны өсуде. Ағымдағы жылы 12 қызметкер қайтыс болды және 69-ы жарақат алды.

Бұл аса алаңдаушылық тудыртады және тез арада полиция қызметкерлері мен олардың отбасы мүшелерін әлеуметтік қорғалуын күшейту бойынша шаралар қабылдау қажеттілігі аса өткір тұр.

- Біз әлеуметтік қорғау мәселелерін **«Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Заңының** жаңа редакциядағы жобасында (*Үкімет қарауында*) ескеруге тырыстық.

Оның бөлімдерінің біреуі қызметкерлердің әлеуметтік қорғалуы бойынша тұтас блок шараларын көздеген.

Олар:

- ішкі істер органдары қызметкерлерінің жинақтау жүйесіне қатыспай толық **мемлекеттік зейнетақылық қамтамасыз етілуіне** ауысу.

Бүгінгі күні полиция қызметкерлері зейнеткерлікке зейнеткер мәртебесінсіз (*ер адамдар 63 жасқа және әйелдер 58 жасқа жеткенге дейін*) және тиісінше лайықты зейнеткерлік қамтылуынсыз шығады.

- полиция қызметкерлерін тұрғын үймен мемлекеттік бюджет есебінен қамтамасыз ету (*Қорғаныс министрлігіне ұқсас*). Полиция қызметкерлерінің тұрғын үймен қамтамасыз етілу құқығы іс жүзінде орындалмай отыр. Бүгінгі күні 27 мыңнан астам қызметкер тұрғын үйге мұқтаж. ІІМ көптеген жылдар бойы тұрғын үй құрылысын жүзеге асырмайтыны және өзінің тұрғын үй қорының жоқтығы бұл жағдайды күрделендіре түседі.

Осы проблеманы шешу варианттарының бірі **әрбір облыстық орталықта қызметтік тұрғын үй** – отбасылық тәрізді жатақханалардың **құрылысы** мақсатқа сай болады деп санаймыз, өйткені патрульдік, жол полициясы, учаскелік инспекторлардың басым көпшілігі жас отбасылар құрайды.

Бұл бізге тек үй мәселесін шешуге ғана емес сонымен бірге біздің саптық бөліністерде кадрларды бекіту, олардың кәсіби өзегін құру мәселесін шешуге көмектеседі.

- қоғамдық көлікте жолақы төлемі үшін шығындарға **төлемақы** төлеу. Бұл әсіресе, жедел-тергеу бөліністері қызметкерлері үшін, учаскелік полиция және полицияның кейбір санаттағы қызметкерлері үшін өзекті болып табылады;

- еңбек демалысын өткізу орнына бару және кері қайту **жолақысын төлеу**, зейнеткерлерге жылына бір рет Қазақстан аумағы бойынша тегін жол жүру;

- ардагерлердің жылына бір рет **санаторий-курорттық емделуі** үшін төлемақы алу;

- қызметкердің басқа қызмет орнына көшуі кезінде көтерме жәрдемақы төлеу.

Алайда өкінішке орай соңғы вариантта жобаны келісу барысында мемлекеттік органдардың келіспеушілігінен бұл бөлім тіпті өзгертіліп, азайтылды.

• **ІІО заңнамалық қызметі туралы.**

Министрлік қолданыстағы заңнаманы жетілдіру бойынша жүйелі жұмысты жүзеге асыруда, олардың нәтижелері құқық бұзушылықтардың профилактикасына, қылмысқа қарсы күресудің және құқықтық тәртіпті қамтамасыз етудің тиімділігіне тікелей әсер етеді.

Осы қызметтің басым бағыттары **Құқықтық саясат тұжырымдамасында** және Мемлекет басшысының Қазақстан халқына арналған жыл сайынғы Жолдауларынан шығатын міндеттермен айқындалған.

Кәсіпкерлік субъектілермен олардың қызметіне қатысты нормативтік құқықтық актілер бойынша өзара іс-қимыл жасасуды қамтамасыз ететін **сарапшы кеңес** құрылды.

Қазақстан қосылған халықаралық Шарттар мен Келісімдер заңнамалық түрде ратифицияланады.

Жалпы 2012 жылы қылмыстық-атқару жүйесі және пробацация қызметі мәселелері бойынша екі Заң қабылданды, оларды ІІМ әзірледі.

Жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз ету, адам саудасына, балаларды ұрлауға қарсы іс-әрекет жасау, еңбек көші-қоны, жеке басты куәландыратын құжаттар, дербес деректер және т.б. мәселелерге қатысты 14 заң жоба бар олар әзірлеу сатысында.

Анықтама ретінде:

Парламенттің қарауында:

- «Жеке басты куәландыратын құжаттар туралы»;
- «Кейбір заңнамалық актілерге жеке басты куәландыратын құжаттар туралы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;
- «Дербес деректер туралы»;
- «Кейбір заңнамалық актілерге дербес деректер туралы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;
- «Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің Ішкі әскерлері туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;
- «Кейбір заңнамалық актілерге еңбек көші-қоны мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Үкіметке енгізілді:

- «Қазақстан Республикасының ішкі істер органдары туралы» (жаңа редакция);
- «Кейбір заңнамалық актілерге ішкі істер органдары қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;
- «Кейбір заңнамалық актілерге адам саудасына қарсы іс-әрекет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;
- «Жол қозғалысы туралы»;
- «Кейбір заңнамалық актілерге жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;
- «Порнографиялық басылымдар айналымымен оларды сатудың жолын кесу туралы халықаралық конвенцияны ратификациялау туралы».

Барлық заң жобалар бойынша депутаттық корпуспен жұмыс топтарында, комитеттерде, пленарлық отырыстарда жұмыс жүргізіледі.

Біздің заңнамалық бастамаларымызды қолдағандарыңыз үшін Парламент Мәжілісінің депутаттарына үлкен алғыс білдіргім келеді.

Жалпы заңнамалық қызметте қабылдаған шаралардың іске асуы құқықтық мемлекетті қалыптастыруға, заңдылық пен құқықтық тәртіпті нығайтуға әсер етеді, азаматтардың конституциялық құқықтары мен бостандықтарын қорғауға кепілдікті қамтамасыз етеді.

Құрметті депутаттар ІІМ-нің басшылығы және жеке құрамы атынан полиция және Ішкі әскерлер бүгінгі күнде елімізде тиісті құқықтық тәртіпті және біздің азаматтардың тыныштығын қамтамасыз етуге қабілетті және дайын, онсыз қоғамымыздың және мемлекетіміздің қарқынды дамуы мүмкін емес.

Баяндама аяқталды.

Назарларыңызға рахмет, сұрақтарыңызға жауап беруге дайынмын.